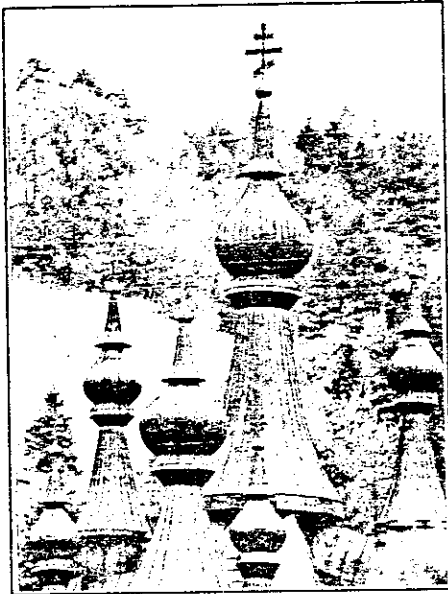

Бесіда

ZARZĄD GŁÓWNY
STOWARZYSZENIA ŁEMKÓW

ГОЛОВНИЙ ЗАРЯД
СТОВАРИШЧЫНЯ ЛЕМКІВ

ЛЕМКІВСЬКИЙ ДВОМІСЯЧНИК * РІК VIII Нр. 6 (33) ЛИСТОПАД - ГРУДЕН 1996 * КРЕНИЦЯ - ЛІГНИЦЯ

КРЕНИЦЯ ПРИВИТАТ НОВИЙ - 1997 - РІК УЖ В НОВІЙ ЦЕРКВИ

Не приходиме з том інформаціом як новином, бо знає ю уж наше суспільство. Приходиме висловити свою радіст, поділити ся ньом перед великим Різдвяним Часом, перед Новим — 1997 — Господнім Роком...

Писал ся рік 1982 кед невеличка православна громада в Крениці двігла в гору рамена великого деревяного креста, впяла його підніжок до рідного скалистого ґрунту, — в памят положыня угольного каменя під будову новой церкви. Взяла на себе крест, тягар долголітнього труда.

Штырнадцет років — то шмат часу як на едно покоління. Хоц нам, „старым“ здає ся же то вчера было, мусиме скорыгувати свої одчуття кед лем посмотриме на діти, котры днес (повіджме 8 вересня 1996 рока) тримают в руках вязанкы квітя і витают Владыків. Они были хрещены в маленькій часовни, яка служыла парадії нич росла церков. Другых, тіж з вязанками квітя, котры ставляли ту першы діточы крочкы, трудно уж діт-

ми назвати. Уж смотрят Владыкам такой просто в очы. Не зато жебы не мали в собі скромности, а зато же фізычний призмат іх зору проходить уж на высокости дорослого человека. Ци лем фізычний? Адже і они мают право до жмені позытивной гордості, адже то іх вітцьове во всяких аспектах діяня двігали (і двігли!) вшытко што днес видно і чути. Адже і они сами, тоты - іщы цілком діти, і тоты - діти, не діти, перед великим дньом Завершыня літали як пчолы медже улийом і медоносным польом. Прятали, носили каміня і дошкы, вчыли ся - бо преці ничого не даст ся двігнути лем самыма рукама. Зрештом... ци треба тлумачыти тото Вам - досвідченим вічным двіганьом Лемкам? Ци треба Вам тлумачыти труд дорослых, штырнадцетлітній труд, спотужнений - як то завсе быват - перед кульмінаціом?

А сам ден Завершыня? Як го описати? І ци нам го описувати? Хыбаль лем в аспекті якій дотычыт Гости, о самых собі короткым словом.

Гості не погорділи, приіхали численні, хоц літо не сьпівало, а плакало свою лебедину пісню, хоц вересен замінил ся з листопадом. Нарід горячы душы має іщы. Може ани слово „іщы“ ту не пасує, бо видно голым оком же нарід ся акуратні одроджує, по роках пригнобління зачынат быти собом. Хоц здєсяткуваний, доховал ся покоління гідного своїх дідів. Сьвіт забрал слабых, нам остави міцны. І они числені приіхали до Крениці, уж в передден посьвячыня, в суботу - на Всеночній, заповнили велику креницьку церков.

В сам же ден великого торжества уж од рана зберал ся віруючий нарід. Против капель дощу, плачучой лебединой пісні літа, двігали люде високо головы - жебы дізріти крест на серединнім, найвыжшым куполі церкви. Пак проходили за першы дубовы окованы двері. Ту, під дзвінницьом, по десній страні, на білій стіні витала іх мармурова табліця. Приставали, чытали:

(продолжыня на сторони 8)

РУСИНЫ В ІНТЕРНЕТІ

Кед єден молодий Американец, з походжыня Карпато - Русин, спомнул же треба бы было о Русинах да ти інформацію і през сьвітovu компютерову інформаційну сіт, рідко хто подумал же поводжыня буде вельке. Єднако, Греґори Греса, компютеровий програміста, котрий опрацувал і пустил такую інформацію, барз задоволений з осягненого. Зачало ся од одной страны в Інтернеті, а тераз уж численны особы запоряд комунікуют ся медже собом в звязку з карпато-русиньском проблемом, черпают ріжны інформації о карпато-русиньским народі. (...) Можливости сут невычарпаны.

Має електронічний запис в єднім одділінку кіберпростору. Молодий тот запис зачали кликати „Рутеніка електроніка“. Каждий хто зна хоснувати інтернетову комунікацію, легко може быти включений до ней, з закликом: <http://www.carpatho-rusyn.org.carpatho>.

Лю.М.

Carpatho Rusyn Knowledge Base
<http://www.carpatho-rusyn.org/carpatho>

Award Winning Site - Rated Among The Top 5% Of All Sites On The Web!
Check the link in our review below:
By LYCOB / PaveC.com
Web Crawler reflects that you are either member [25%]
This website is last viewed with Netscape 3.0

"Thanks" and the message here are original trademarks of America...
This Internet Site, established in May 1995, is brought to you courtesy of Genealogical Sites Search & Match Services

Browse here to learn about Carpatho-Rusyn Culture, History, Genealogy, etc.
Explore the links to other web sites of interest to Carpatho-Rusyns
Feel free to submit articles and other information for consideration.

Our long term goal is to develop this site into an electronic knowledge base for the benefit of Carpatho-Rusyns world wide, so well as persons wishing to learn more about our culture.

We Are Pleased to Welcome:	Rusyn Cultural & Scholarly Organizations/People Worldwide
The Carpatho-Rusyn Society	Reference Areas:
The Carpatho-Rusyn Research Center	Genealogical Reference and Help:
Greek Catholic United Mission	Reader Involvement / Contributions:
Carpatho-Rusyns Assisting Mission	Meetings and Other Happenings:
The Rusyn Association	...And Much More

Новини - не новини не лем з Лемковини

◆ 2 вересня зачал ся новий шкільний рік. В найбільшій на світі нашій самодільній Основній Школі і Гумназі ім. Петра Кузмяка в Руськом Керестурі розпочало науку 796 учеників (в тым 260 в гімназії). Спосеред парох лемківських кляс в Польщы, свій шестий шкільний рік зачали ученики в Устю Руськом, пятый - в Крениці.

◆ 7-8 вересня в Крениці проходили торжества освяччя новой церкви - під проводом Й. Бл. Митрополиты Василя, Й. Впр. Архiepископа Адама, Й. Пр. Єпископа Єремїї і численного духовенства, при участі вірних з Лемковини і Західніх Земель (чыт. стор. 1/8).

◆ 25-28 вересня наукова інституція Серболужычан, Сербській Інститут в Коттбус (Німеччына) організувал наукову конференцію лексикольогів. При участі 19 народности (м.ін. Каталонці, Фризы, Кашубы, Поліпукы), русинітьку репрезентували др Юліян Рамач з Югославїї і доц. др Юрий Панько зо Словації.

◆ 27-28 вересня в Вільхівці і Горлицях проходила IV Лемківска Поетычна Осін, організувана через Стоваришчыня на Річ Розвитку Музею Лемківской Культуры в Зындрановій, при спілчучасті Стоваришчыня „Руска Бурса” в Горлицях і Стоваришчыня Лемків (ст.6).

◆ 16-18 жолтня перебувала на Лемковині Сеймова Комісія Народных Меншости під проводом Я. Куроня. Комісія одвиділа м.ін. Креницю, Устя Руске, Ждыню, Горлиці, Зындранову (стор.6).

◆ 25-27 жолтня в Руськом Керестурі проходила циклічна культурна імпреза „Костельникова Осін”, Припала она того рока на 110-у річницю великого будителя бачванських Руснаків.

◆ 26 жолтня в Пряшові обрадувал V Сейм Русиньской Оброды. Сейм усталил програм работы до 2000 рока, покликвал комісії: економічну, шкільну, культурну, языкову, масмедяльну і редакційну, правну, для контакту зо заграничом. На становиско ведучого вернул (по трьох урядуючых в меджечасї) Василь Турок.

*Послухайте вишытки люде
лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.*

*Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів*

(Амроз)

МІСЦЕ ДЛЯ РЕФЛЕКСИЙ

Той осени, в кермешовым часі, мала Лемковина преокропечне щестя до гости. А уж такой зараз по Покрові, хоц тот праздник по-празднства акурат не ма, зачали празднувати — так по старому речы — до по...тріску. Наїхали Лемковину мов та чорна хмара, годен бым тото назвати поганьським весільом. Бо і старосту зо собом мали, такого выгаданого, што де там кумі Єфросію до него! Не мал прапорця, але одраз мож было познати же то староста. По чым? Дїждийте малу хвилю!

Зачали од Крениці. Уж може не зато — же над Креницю несє, але бодай зато — же Крениця (о тім знате) уж од должкого часу вызначат західню границу Лемковини. Но а, од чогоси треба зачати, тымбарже під весіля — „з краю хліб крают”.

Зачали, отже, од Крениці. Уж од пополудня, перед дньом зачатя, стали выдзвонювати до мя тоты, што хтіли ся заїмати до компанії. Літал єм до телефона як по капусті з горохом. Вывідували ся: „а як, а де, а що?” Аж мя потрясло, бо одкале я тото вишытко можу знати, но повідajte — звідки? Ци я підлучений до інтэрнету?

Зачали од Крениці, але не од домашніх. Вышли ся в ексклюзії, староста з дружином і тоты што выдзвонювали (што ся хтіли заїмати). Акуратні тоты други спили старосту на амин. Спили так, же на рано (кед раном назвати мож передполудне), коли на дружину, як положено, ждали-вызерали домашні, староста не был годен ани позберати ся як суцо. Пришол коли-неколи в самым оплічати, тілко лем, же з замерицкожо „самодзялу”.

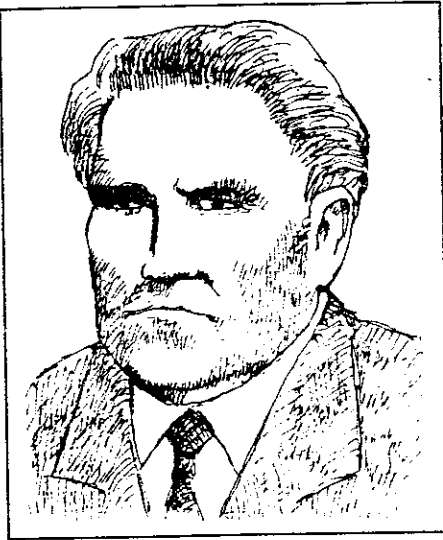
Повісте — а як сте познали же то староста, кед не был позбераний як суцо, ани прапорця не мал? Та як! Та по тім же гадал, мож речы — вырчал, заедно. Же никому до слова не хтіл дати дїйти. Уж кед мы пришли на своє, рюк єм му: „дїждий, я тепер засыпал, — я помелю!” Та де там! Де там кумі Єфросію до него! І як ся з таким дружином родинити, што має такого старосту, што за нич має доматаріє?!

А так ся лестил, так мастил, так приповідал (хоц вырчал), же гу болякови го прилож. При тылицьком пиві (чертїжн्यानських гудаків не было) гварил мі (вырчал), же мус ся як суцо породинити, же зо своєм малом родином на люди не выйду. Же не мушу — так мі гварил (вырчал) — одраз о вишыткым бесідувати жєні і дїтьом і цілий малий родині. Же они най сої думают же ест як ест, то значыт - як было, а робити так, жебы іти гу свїту, гу людьом што мают і знают чытати книжкы. Же такє віно, даст нам перспектывы на цвітуче майбутнє.

Хтіл єм стростови одречы, же така конспірація то найбарже свиньске свиньство, же такы нумеры не перейдут ани за тылицьке пиво. Але не дал мі помолоти. Засыпувал єм і дома і потім, кед мы пішли на поправины на пяте село. Не дал помолоти, як в кінських окулярах — мастил (вырчал) своє.

А так бы ся здавало же свїтовий чловец, же в замерицкым оплічати... Фактычні — здавало ся!

(Петро)

АДАМ БАРНА

Недавно виконано ся Пану Адамови Барні 70 років. Не кождому при нагоді подібного ювілею мож посвятити друкуване слово, хоцьбы лем в таким скромным часописі як наша „Бесіда“. А уж акуратні в однесію до „Бесіды“ тяжко найти достойнішого ювіляря як Пан Адам Барна.

Вродил ся 25 листопада 1926 р. в Чорным, в самым серци Лемковини. Ту провюл найяснійшы дни, выдоптал стежки дітинства. Роки молодости, парібчыня выпали уж на тяжкій час. 13-літнім застала го війна, а несполна 19-літнім треба было „добровільні“ вдіти шынель червено-армійця і піти бити фашистів - за родину, за отчий дом. Щесливо вернул до него, до вітцівского дому, щесливо застал в ним родичів, але рідне село было уж порожне. Остало в ним десять неполных родин, щезла колишня лемківска веселіст. В зеленій долині-колысці, завішеній медже верхами рідных гір, гойдал ся смуток.

Думам же был то початок того дивного застановліня в очах Адама Барны, котре остало уж на вшыткы будучы дни. Причынил ся іщы гу нему біль, котрому мено 1947 рік, а ностальгію утвердили єдностаїны фалі полноводной Одры — того лемківского Евфрату, над котрым пришло ся Адамови Барні працювати, проводити першы роки неовавилоньской неволі.

Порадил сой. Розбите, розтерзане жытя поскладад до купочки. Заложыт родину, выховал діти, вы-

провадил на чесну дорогу. Не ограничыл ся лем до власного, родинного жытя. Не розмарніл євангельскій талант, Богом і рідным крайом даний. Придбал другы таланты-знаня і хіснувал іх, хіснує щиро для народного добра. Чынит то зо спартаньскым спокойом, наполегливі, конкретні. Не пхат ся на передні місця, на аксамітovy стільці, але видно го всяди, найде ся завсе в тым місци — де ся придаст, де треба помочы. Кілко народных і церковных торжеств обышло ся без Адама Барны, без милозвучного тембру його голосу? Кілко завдячат му лігницька церковна громада?! Думам же є то го сьвідомо, хоць не переконаний ем — ци до кінця, ци в полни...

Адже кед зачынали мы перед семома роками працю в Товаришынню Лемків, спокій, тихіст Адама Барны виділа ся аж за тиха для декотрых (може і для мя — треба ся коліси вдарити в груди!). Аж за тиха — жебы ю належні доцінити. Та Адам Барна тым ся не перенимал, робил своє. Тепер знам — Він знал што мы іщы неопірены, же прийде час, тєрдіий, мозогістий час — учитель жытя, і мы дороснеме.

Ци ся то уж стало? Ци уж мы тепер доросли? Того ся не даст окріслити. Та Пана Адама Барну, коли лем вступлю на улицю Рузвельта 1, застану такой все. Помагат, дайме на то, складати „Бесіду“. Може мам такє щєстя, хоць не ходжу там часто, адже то море дороги.

Коли же має час на свою роботу? То правда, по трудолюбивым заводовым жыттю діждал ся заслуженой ємерытуры, але час то завсе понятя взглядне і лем нечисленны хцут і потрафлят го схіснувати для суспільного добра.

Того добра, придбаного для нас через достойного Ювіляря назберало ся уж дуже. Од 1991 рока выдал девят книжечок і книжок, в тым *Кавальчык тернистой історії села Чорне на Лемковині*. Такій „кавальчык“... на 210 сторін. Писали мы уж о ним в попередній „Бесіді“. Днес же поміщамє кавальчыкы з того „кавальчыка“, дякуєме за книжку і...

За порогом 70-літя і за словами пересланыма скорше, просимє прийняти, Пана Адаме, од „Бесідників“ і прихильных нам Лемків найщырїшы жычыня. Най змістит ся в тых жычынях вшытко. За Ваше ВШЫТКО!

не лем Петро Мурянка

АДАМ БАРНА

З И М А

(з книжки „Кавальчык тернистой історії села Чорне на Лемковині“)

В зимовім часі - різдвянім пості вшыткы селяне по омолочыню зерна і його забезпечыню в сусіках, приступляли до новой роботы - до пряджыня лєну, або воены на ниткы з яких робили полотно і сукно. Пряли в ден дома, а вечером сходили ся не вечіркы. Там де зобрало ся кілька дівчат до єдної хыжы, жебы прясти лєн, там были вечіркы. Давнійше перед першом війном сьвітвовом пряли ниткы на веретєна. В 30-ых роках XX-ого столітя веретєна замінили на куделі ножны - машыновы. На тых вечірках сходили ся дівчата од понеділька до пятницї і пряли 3-4 години каждого вечера. Коліси давно, як не было іщы камфіны, то люде пряли і сідили вечерами при сьвітлі шкїп смоліковых — смєрековых (сосновы барже коптіли ся як сьвітїли). Огєн тот палїл ся і сьвітїл на припєцку під окапом коминовым. Од XIX столітя сьвітїли юж лямпами камфіновыма. Електрика до села не дішла до часу выселіня. На такы вечіркы приходили і парібци, котры помагали сьлівати коляды. Організували жартівны оповіданя і жартівны гры, або грали в шахы, пьонкы, або карты. Там де в селі была чытальня, там члены часто чытали вытинкы з газет і книжок. Провадили льотерийны гры і культурны оповіданя.

Припоминам собі, же часом удало мі ся зайти на такы вечіркы до сусіда, яко 15-річному хлопцу. Там виділ ем, же в невеликій ізбі містило ся около 15 дорослых дівчат і парібків. Не было видно там николи пяной молодежи, ани старшых. Часом газда, або старший паробок почєстувал кропком тых, што хотіли, але то лем по то, жебы было кус весільше бесідувати і сьлівати. Каждого вечера перед півночом дівчата і парібци організували ріжны жартівны гры (чєсаного, корбича) і розходили ся по хыжах.

Часто на такых вечірках пригєтовляли колядників, котры од Святого Вєчера аж до Йордану колядували по селах. Вєчїрків по Рїздвяных Святах юж не організували. ☞

Святий Вечер

На Святий Вечер для вшиткых домовників был острый піст. Вшиткым давали істи лем сорову капусту мащену оліюм ляняным і печены бандуркы. Старшы газдыні казали чекати цілий ден на вечерю, в якій подавано 12 страв, котры треба было істи разом цілій родині. Найперше газда накормил і напоїл коні, худобу і уці. Перед вечерьом вшиткы домовники мусіли іти до річки, жебы ся вымыти в джереляні воді. Як річка была далеко, або был великий сніг, то і студня таку ролю сполняла. По тім мыттю газда ішов до стаїні поділити ся з каждым жывином хлібом і сільом. Повідали же в тот Святий Вечер каждая жывина „бесідувала“ людскым голосом. Як надышов час показаня ся на небі першой зьвїзды, газда приносил на стіл і на лавкы сіно на памятку як то было в вертепі — стаєнці вифлеємскій. До кута за стіл ставляли сніп не молоченого зерна, а коло нього пусту діжечку до котрой одкладали по три лжыці з каждой стравы для „быдлятк, ягнятк, курятк“. Газдыня накрывала стіл зо сіном чыстым обрусом, а на нїм положила лжыці для цілой родины і єдну веце для даякого подорожнього. Клала три великы хлібы, котры не треба было кроїти до їдла лем ламати. Ставлала тіж на столі свічку грівничну з даякым насіньом, жебы просто стояла.

По молитві яку провадил сам газда, розпочынали їдло од стручка честку і кавальчыка ламаного хліба. Колиси в домах незнаны были просфоры якы тепер священники печут на тоту ціль, ламали ся лем хлібом. Газдыня на столі ставляла страву в єдні мисці з котрой їла ціла родина. Ставляла так, аж покаль не скінчыла подавати тых 12 обіцяных страв. Было то їдло пісне, лем мащене оліюм ляняным. Были: борч, кєселиця, грибы, пероги з капустом, грибами, сливками, і іщы веце іншых страв. В каждой мисці лишали кус стравы, што мало означати о достатку їдла в цілім році. На конец сьпівали тропар Рождества і дуже коляд.

Газдыня по вечері вымыла лжыці і разом звязаны положила на стіл, жебы ціла родина тримала ся

разом своєю хыжы. По вечері люде дальше колядували і чекали на колядників, котры праві што рока приходили о оголошали, же Христос родил ся в Вифлеємі. Перд півночом люде ішли до церкви і там слухали і сьпівали богослужыня. Найперше Великє Повечеріє, а в нїм найкращы пісні ангельскы „С нами Бог“ і „Слава в вышніх Богу“.

Од того дня, аж до Щедрого Вечера люде поздорєвали ся слесвом „Христос Раждаєся“ і одповідали „Славиме Його“.

Церков Сьв. Космы і Даміана в Незнаєвії з 1780 р., зняцїена по нашым выселїню

Рано на Рождество вшиткы домовники мыли ся в єдні мисці, в студені воді до котрой газда вложыл пару мідяных гроши, жебы през цілий рік в хыжы был достаток гроша і вшиткого. В першій ден сьвят в їзбах николи не замїтали, жебы было так як в стаєнці вифлеємскій де народил ся Мессия. Вымітним был другій ден сьвят в котрий то ден дівчата выносили сьмітя, а при тім гївкали собі до верха. Хотїли знати своє призначыня, а найбарже того, де в котрій стороні одозве ся ЕХО — то одталь приде выбранець серця. Некотры памятают же в зїмі в горах не чути жадного ЕХА. Так было і з тым выбранцьом, пришол але не товды як дівча чекало і не з той стороны з котрой хотїло бы його взрїти.

ФЕДІР КУЗЯК

25 грудня біжучого рока сьвяткувал буде сїмдесяту річницю народжыня іщы єден наш народний діяч, писменник — гуморыста, публіциста і маляр — Федір Кузяк.

Вродил ся Федір Кузяк реченого дня і місяця 1926 рока в Бортнім. Як сам повідат: „Тото што діяло ся в дїтиньстеі — было інтересуюче. Пізнійше нич інтересуючого в моім жыттю ся не выдарило“ („Загорода“, нр 3-4/94). Знаючы дакус з ріжных джерел його жытя, сьміло можемо повісти же то не цілком так. Правда, каждый дїтинство споминат найтеплїйше, і друга правда — поколіня роджене в двадцетых, початку тридцетых років лем дїтинство мало щєслве, але то не значыт же потїм не было в тым жыттю ничого што гідне оповїджыня, записаня.

Особливі такї знаменитий гуморыста, якым є Федір Кузяк міг бы барз дуже повісти, дайме на то, о роботі в Німеччыні — бо был там, о службі в Красній Армі — бо бил ся в єй рядах. В найтруднійшым, найболеснійшым жыттю найдут ся все яснійшы дни, речме — такы што акуратні пасуют під остре Кузякове перо.

В середині пятдесятых років, в Лісцю к. Любіна, де в більшости переселєнча доля загнала бортнян, влучыл ся Федір Кузяк до одроджуючого ся народного жытя. В поствлєным Русєнковым Вертепі в Карпатах грал ролю — очевидні — Амроза. Крашшой під його темперамент vybrати сой, ци vybrати му — не могли.

В кінци пятдесятых років, выїхал до Жєшова, жебы — як повідат — быти ближе Лємковины. І был. Жыл жытьом товдышньої Лємковины, складаной до купочки через Гоча, Стефановского, Трохановского. Мал і мас свою цєголку в тым жыттю.

Через парудєсят років появляли ся його гуморескы і дописы в „Нашым Слові“, друкувал ся в „Карпатскій Русі“, в калєндарях Лємко-Союза. І малювал. Лємківскы краєвиды, збїйників, газдыні-Лємкыні. Выімкы з його творчости помїщаме на 9 стороні „Бєсїды“.

На 70-літя жычыме Му серед вшиткого найліпшого і гумору, котрий николи Го не лишал. І чекаме на наступны творы! (М)

ІСТОРІЯ ЦІЛКОМ НЕДАЛЕКА, А ТАКОЇ НЕЗНАНА (3)

Надіслал з Німеччини
Штефан Дігелъ з дому Вансач;
Автор - Теодор Бубняк (пом. в червці 1973 р.)
Текст друкує ся з захованьом языка
і авторского правопису - Редакция

Через молитву і помазаня було много уздоровленя вірних, так що лунала Слава Божа. Бо натъ (може - навить - Ред.) із невіруючих були уздоровлені через молитву і піст. Надходив рік 1939 і ось задумав оден Брат в селі Бодаках зробити гостину для людей уломних і убогих (Св. Луки 14.17-24). За місяць часу в половині лютого Господь явив свою благодадь в домі того Брата. Найстарший його Син 15 літ зістав хрещений Сьвятим Духом, перший на Лемківщині, на четвертім дню посту заговорив іншими мовами і пророчим даром. Втім часі були післані 2 Брати від Перемишля в гори і так діло хрещеня св Духом продовжувалося кілька місяців. Було много радости, коли в кождім зібраню переважно ї молодіж говорили мовами новими, співали духовні пісні і пророкували, появило ся багато дару пророчого.

Ще до войны, котра вибухла 1-09-1939, віруючи були посилані Сьвятим Духом на всхід в околиці Перемишля, а звіттам на Лемківщину. Ішли піхотою там і назад. По дорозі сьвіткували Слово Боже, молили ся і при діланю св Духа було багато радости і утіхи. Вчасі войны діло Боже продовжувало ся хотяй було труднійше ної більше людей вірувало.

Тут випадає згадати села в котрих Господь покликав людей до Євангельской віри Христовой. Літом 1939 р. покликано зістало много людей у Висовській Гупі, де відбува(ли) ся великі зібраня і совершались хрещеня. З Гупи поширила ся євангельска праця до Висови, Біличной, Ізб, Мохначки, Ставиши, Снітниці, Ждині, Конечні, Волівця і Ростайн. Молодіж заберали на працю до Німеччини, декотри від віри відпали. Богато вернуло ся. Були і переслідуваня втих часах в селах Розділю, Волівці і в Ріпках, сиділи по 2 місяці в тюрмі Братя і Сестри. При кінці війни дав Господь Пробудженя в Усцю Рускім, де кілька родин зостало покликаних в р. 1945. В тому році відбуло ся коло дому Бр. Цісьляка на потоці 8-раз хрещеня. До літа 1947 р. Діло Боже спокійно совершалось в Горах до часу переселеня.

В червню того року вчасі виселеня лемків на захід багато людей витерпіло битя, в тім числі і віруючи були декотри бити. Найбільше віруючих попало до вроцлавского воєвудства. Коли понаходились одні з другима то почали сходитись як і в горах і знов відбували ся великі Богослуженя, Хрещеня, Спомини Смерти Христовой. На загал ані власти ані люде нас непересльїдували, так що віруючи свобідно іздили собі по цілому Краю особливо на заході. Хрещеня відбувались що рік по кілька осіб. А в р. 1959 12 липня вступило в завід з Господом 22 Души, декотри з них упокоїлись, а кілька душ відпало.

На землях західних віруючи з лемків спіткали ся з віруючими зі сходу народности Польской. Тому в Богослуженях уживано двох язиків чи то в проповідях чи то в сьлїві, а що до любви і згоди, то рижницї небуло. Понеж сьлївників не було друкованих, то ручно друковали собі Братя і сестри в мові Руский і український. Відбували ся численні зібраня. Початково в Селах Желізному Мо-

сті, потім в Польковіцах де мешкало 16 родин віруючих. Окрим того відбувались Богослуженя час від часу всюди де мешкали хотяйби одна або дві родини. Вечерами також зходи(ли) ся на молитву в кождім селі в середу, п'ятницю і Неділю вечером. Початково була велика ревність, з бігом часу ревність упала бо упала віра і прохолоднула любов. Старши віком переняли ся річами дочасними. А молоді кинули ся за модами. Тому ласка Сьвятиго Духа вже не утішала Церкву Христову. А більше були докори до віруючих, щоби навернули ся до первой любви і первих діл, загално було у пресвитери занимали служеня в слові Божим, в молитві і помазаню хорих. А диякони збирали складки чито жертви для бідних, хорих, сирот і вдовиць.

Початково то всьо було ревно і щиро, а пізнійше знайшлись і ропотники. Хори і бідні все були то треба було їх відвидати і помагати в потребах. Можна сказати, що все було добре доки не зайшли так звані розлами і розділеня, котри принесли Ділу Божому найбільше шкоди, внутренна руїна. Мудруваня появилось між віруючими від інших визнань, і люде лукаві ним перенялись. Оно принесло велику духовну шкоду, зтого повстали роздили і розлами.

Від року 1970 повста(л) розлам що до хрещеня, а пізнійше що до спомину Смерти Спасителя. Вже від 1964 року в горах певна жинка зачала ширити науку що треба хрестити віруючих в одно імя, то значит в імя Христа. І хотяй початково звела досить людей, но пізнійше від неї всі відвернули ся тоє від науки сионістичной. Но люде котри люблять розлами і зведеня попали в сїть іншої науки Американця Брангама, котрого визнавці називали пророком Ілілею і семю визнавці називали Семюю трубою з одкритя св-Йоана. Та наука непринесла великої шкоди Церкви бо на загал є дуже еретична, котра допускает ся зневаги трох осіб Божих.

Далеко більше пошкодила ділу Божому наука зі сходу котра зробила заколот в церкви що до „умиваня ніг“ по вечери Господні. До Польщі приніс єї зі сходу Миколай Кулінич, котрий тепер сам єї не узнає. Від року 1934 і 35 Церква Христова на Лемківщині умивала ноги після Євангелії Йоана по вечери Господній аж до року 1971. Аж в тім році декотри збори народности Польської ідучи за вітром науки М.Кулініча завели у себе той розлам, що умивають ноги перед спомином смерти Христа, що довело до розділеня.

Господь Ісус Христос благов Отця Небесного про единство вірних, таке яке було є і буде міш Отцем Небесним і Сином Божим.

Сторона котра держала ся умиваня ніг по спомині Смерти Господа Ісуса Христа твердо держит ся тої засади, що колиб Господь хотів змінити, тоби обявив за убіглих 37 років, що треба змінити. Однак Дух Сьвятий говорить: „І так як ви прийняли Христа, так ходіть в нїм“ (До Колосян 2:6, Йоана 2:24).

Повыжшым текстом кінчыме короткій конспект історії одпротестантских віроісповідань на Лемковині — такої нияк незнаной частичкы народного жыття, нашого преці. Коли бы сме хтіли в єднім реченю окріслити причину того руху, не помылиме ся хыбаль, коли видіти ю будеме в релігійній війні на Лемковині в меджевоєнний час. Де ся двох бис, там... дух користат. (Ред.)

СЕЙМОВА КОМІСИЯ НАРОДНЫХ І ЕТНІЧНЫХ МЕНЬШОСТИ ОДВИДІЛА ЛЕМКОВИНУ

Од 16 жолтня, через штыры дні гостила на Лемковині Сеймова Комісія Народных і Етнічных Меншости. Провидил ій, з уряду, — думам же і з охоты — Яцек Куронь, ей Ведучий. Комісія одвиділа Креницю, Устя Руске, Ждыню, Горлиці, Санок, Мокре, Зындранову, і штоси там ішы по дарозі.

Было вельо надіі, хоц подібно Лемкы тото барз неконкретне понятя давно вышмарилі на сьмітніско (Лемкы гварят - на гній). Штонай-меньше в однесіно до всяких державных діянь. Інчы надіі - дайме на то - на здоровля, на мудрійшы од себе діти, ішы покус носят. Часом дадут ся звести на тото речене, давно вышмарене. Бо і як ся не дати звести? Даколи (за Гомулкы) іздили, писали „аж до Варшавы”. Тепер „аж з Варшавы” приїжджают до них! І то які тузы! Вправді не з президентом, але преці, як Ваньо Гунянка гварил, президентом може быти каждый, кого лем выберут.

Мал ем нагоду быти аж на пятох бесідах з Комісіям. На першій стрічы в Креници зышли ся вшыткы місцевы меншости, то значыт дві. Голым оком навет не познал же то были дві, а не една. Выступували в тій самій болячий справі і цілком мудро не перешкаждали сой.

Дакус заскреготало лем в Школі Підставовій Nr 1 в Креници. В клясі лемківскаго языка хтоси „зо заду” прыбувал пояснювати Ведучому Комісіі же лемківскій то ниякій не язык. Звюл, необережний, п. Ведучого Яцка Куроня. На щестя не вывюл з рівновагы учителя лемківскаго і вшытко скінчыло ся хеппі-ендом.

Велику маніфестацію прыготовило Устя Руске. Офіційні Комісія перебувала в Устю Горлицкым, але по транспарентах тыпу „50 lat czekamy na prawdę i sprawiedliwość”, „Nie podtrzymujcie hańby PRL-u!”, „Dość naszej krzywdy pod pozorem prawa”, „Z naszą krzywdą do Unii Europejskiej?” - мож ся было чути як в тым першым. В Устю были дві стрічы. В „елітарнім троні” і пак з участю „черні”. Не возте лем того за даяку алюзію. З уст шановнай комісіі нич

*Коли ся зыйдете на Святу Велю, —
майте в собі любов,
кед мыти ся будете здоровом
водичком Рождества,
— майте в собі віру.
Кед діждете щесливо
Нового - 1997 - Рока,
— майте в собі надію.
Майте тото, а будете
достойны свого роду,*

— будете барз богаты.

подібного не пало, та я лем сой так вынюс горі язык, уж з привычки.

Стріча з народом - о так ем повинен писати - была барз жыва, жебы не назвати ю вітерницюм. Особливі подабало ся мі выступліня п. Василя Колчы. Чомси ся мі здало на хвилю же і мы маме свого Валенсу, лем в нас неє таких плотів як в Гданьску. Шкода. Може бы доправды дашто з „того” было.

Може бы дашто з того было, жебы не было так як є. Комісія слухала і слухала, а ішы більше бесідувала і бесідувала. А бесідувала - переважні устами златоустого п. Яцка Куроня - навет товды, коли треба было, коли выпадало слухати. Бо Комісія є од того, жебы передовшыткым выслухати. Тых, — што мают о чым бесідувати, тых — што доля (Ха! Ха! Ха! - Доля?!) скривдила преокропечні. Тых, што хтіли бы знати — коли Польща, тота сама Польща в котрій жыли од тысяча років (за вынятком часу - коли ей не было), — даст ім жыти так, як повинен жыти Чловек. Не буду перечислял што є конечно до такого сполніня. Жыеме преці в Европі. Гнеска, заран - дайме на то, будеме в НАТО.

А лісы, лемківскы лісы? Комісія не барз знає як одповісти на то людям. Людям! А поля, цілы здичавілы, зароснены терньом села? Розпродає їх держава бізнесменам, сотками гектарів. Ци не мож того крытого правом процедуру затримати? Комісія хоц ся до тото зьвіданя „стосункує”, не зна на него одповісти. То по што Комісія на Лемковину приїхала?

Лемковина пенкна, Лемковина гарна. Лемковина наша, што зробили з Тобом!?. (пт)

ЛЕМКІВСКА ПОЕТИЧНА ОСІН

В „Бесіді” все посьвячали мы тій імпрезі дост шувні місця. Адже Товаришыня Лемків єст ей спілорганізатаром, адже діяче, а передовшыткым творці Товаришыня грают в ній непошлдіно ролю.

Днес так вышло, як вышло. Остат тот кутик і того мусит старчыти. Хто буде хтіл дакус більше почитати о тогорічній Лемківскій Поетичній Осени, одсылам до нашого братнього лемківскаго часопису „Загорода”. Діяче Товариства при Музею Лемківской Культуры в Зындрановій, якій є головным організатором Осени просили мя о допис на речену тему. Не одмовил ем, бо преці знам як ся тішу коли я дакого о подібне прошу, і дахто мі не одмовит.

Там, в „Загороді” написал ем о Осени в міру обшырні. Ту спомну лем же імпреза ся повела, же з творців участ взяли: Юрий Харитун (Словація) Адам Барна, Ярослав, Зволінскій, Павел Стефановскій, Олена Дуць, Андрий Колча і Петро Мурынка. Было нас отже шувні.

По стрічы з творцями молоды акторы з Крениці і Горлиць представили сценічну штуку „Сон Білого Хорвата” (чытай тіж стор. 8). Здає ся мі же ся подабала, але може ся мі лем так здає, як то в припадку авторів і режисерів быват.

Наступна Лемківска Творча Осін (так ся буде звала) обходила буде малий ювілей. Може поведе ся ій быти ішы крашшом? Ішы! Бо і тота не была зла. (пт)

РУСИН ВІЦЕПРЕЗИДЕНТОМ ЄВРОПЕЙСКОЙ ФЕДЕРАЦІЇ НАРОДНИХ МЕНШОСТИ ПРЯШІВ НА ШТЫРІ ДНИ ЦЕНТРОМ ЄВРОПЕЙСКИХ МЕНШОСТИ

В попереднім номері „Бесіды” інформували мы што в днях 22-25 серпня того рока в Пряшові проходил II Конгрес Европейской Федерациі Народных Меншости. Газдами Конгресу были Русины, участствувал в ним і Ведучий Стоваришыня Лемкіе Андрий Копча. На жаль, не мали мы коли взяти од нашого шефа інтерв'ю. А же о так важний події в жыттю Русинів не мож не поінформувати і наших бесідників, поміщає ниже фрагменты допису п. Анны Плішкової опублікуваний в тыжденнику „Народны Новинкы” з 18 жолтня. (Ред.)

II КОНГРЕС MAISONS DE PAYS

II Конгрес Европейской Федерациі Народных Меншости Maisons de Pays організувал ся під покровительством Генерального Секретаря Ряды Европы Данеля Таршіса і Міністра Культуры СР Івана Гудеца, при помочы Ряды Европы, МК СР і культурно-суспільной організації Русинів Словації - Русиньской Оброды якраз ту, в Словації, в Пряшові, то значыт в місті, котре само як таке є характерыстичне многонародністю: в сучасности в ним жыє 11 народных меншости, медже нима і русиньска, яка што до числа є четвертом. І завдякы можливости зорганізувати ту II Конгрес Maisons de Pays, до Пряшова в днях 22-25 серпня ту Русинам было дальшых 14 народности - учасників конгресу, котры в европейским контексті враз з інчыма творят споминану Европейску Федерацию Народных Меншости Maisons de Pays. Медже нима уж третій рік своє чесне місце має і русиньска народна меншість, для якої центрально-европейска простір (конкретні район Карпат) є колыском. Зато є лем природным явом, кед організуючы конгрес ту, в колысці Русинів, найчисленнішом народном меншістю на ним была якраз русиньска. (...)

Maisons de Pays была основана як невладна організація з цілю підтримувати і розвивати меньше розшырены регіональны, народны языки меншости, іх культуру і ідентич-

ніст, дале з цілю обмінювати ся і взаємні познавати, помагати місцевому культурному і економічному розвитку і підтримувати будувания братньої і демократичной Европы. Але ей головном цілю є помагати захоронити ідентичніст народности, яком грозит заник, тзн. умыслена цільова асиміляція, „завдякы” політыці власти окремых держав на европейским континенті. Членство 35 комуніт в Maisons de Pays сьвідчыт о тім, кілко народности Европы днес не з власной вини є позбавленых власной ідентичности, культуры, материньского языка, то значыт основных людских прав. Жаль, тото число є далеко не дефінітивне, бо дуже суспільности о тій організації не зна, а навязуваня контактів і організуваня стріч з боку Maisons de Pays з тыма суспільностями є лімітуване, головні з причинь фінансовых, бо як неурядова організація підпоры од державы не ма. Як повіл ей генеральний секретар Марсель Мофрон - здана є на поміч ріжных фондаций ци спонсорів, яка преці не є систематычна. Але і без того організація ся двигат, розвиват і робит над можливостями розвиваня свого впливу на европейскій просторі. З том цілю - здынамізуваня свого діятельства - на II Конгресі ту зміні Штатуту Maisons de Pays з цілю ей децентралізації і приближыня ту самым народным суспільностям. То значыт, од того конгресу домінантним для работы Maisons de Pays стає ся простір регіону. Робота в регіонах має ся стати головном методом, яком треба реалізувати об'єднуваня окремых суспільности для досягніня выжшеспоминаных ціли Maisons de Pays. Делегаты конгресу вирішыли, же регіоны будут розділены в згоді з географічным розподілом Европы, а то на регіон Центральной, Східной, Західной, Північної і Полудньювой Европы. То значыт, же каждый регіон буде об'єднувал народны меншости з дакілкох країв рівночасно і координувал роботу в ним. В звязаности з тым велика чест ся дістала якраз Русиньскій Оброді, тзн. єдному з основателів Maisons de Pays, яка ся стала споминаным координатором для Середной і Східной Европы, а до-

теперішній член заряду Европейской Федерациі Maisons de Pays Василь Турок-Гетеш на II Конгресі был выбраний на віцепрезидента той федерациі. (...)

Делегаты конгресу выслушали і затвердили три комісії: Моральну Комісію, Комісію о Активностях, Фінансову Комісію на трирічний період та Модифікуваний Статут Maisons de Pays і Комуникат, потім выбрали новий заряд і ухвалили прията до федерациі двух новых членів.

ВЛАСТИ ФЕДЕРАЦІЇ MAISONS DE PAYS

Президент:
Андре РОПАР (Бретонец, Франция)
Віцепрезидент:
Василь ТУРОК-ГЕТЕШ (Русин, Сл.)
Генеральний Секретар:
Марсель МОФРОН (Окситанец, Фр.)

Другым конкретным ефектом конгресу буде тот, же з него ся опрацує і выдаст дакілкоязычний збірник зо выштыкыма рефератами і документами. Та найголовніший ефект, здає ся, буде залежал уж од работы новых регіональных федераций Maisons de Pays, една з яких буде мала свій центр якраз на Словації, в Пряшові.

Анна ПЛІШКОВА

НА II КОНГРЕСІ ЄФНМ ПОВІЛИ:

Языки народных меншости во Франції сут перед заником, то значыт, же і язык мойой бретоньской народности. (...) Зато наша народніст і через Maisons de Pays намагат ся захоронити бретоньскій язык (Андре Ропар)

Пьемонтска народніст мала кодифікуваний свій язык уж в XVIII ст. (...) Днес маме такы проблемы як інчы меншости: бореме ся за свої школы і против расізму. (Жан М.Р.Новеро)

В кодифікаціі русиньского літературного языка (проголошена 27 січня 1995) Русины виділи надію на розвиток літературы, шкільництва, медій. Жаль, недостаточна підпора з боку державы, Русинів зас ставлят до позиції сперед 1989 рока, докы не были як народніст лєгалізуваны. (Александр Франко)

КРЕНИЦЯ ПРИВИТАТ НОВИЙ - 1997 - РІК УЖ В НОВІЙ ЦЕРКВИ

(продолжыня зо стороны 1)

ЦЕРКОВ СВ. ВЛАДИМІРА ВОЗНЕСЕНА В РОКАХ 1983-1996 В ПАМ'ЯТ ПРИВ'ЯЗАННЯ РУСИНІВ - ЛЕМКІВ ДО ВІРЫ ВІТЦІВ - ПРАВОСЛАВІЯ

Не знам што діяло ся в їх серцях, знам же в нас была радіст превелика, - же не проходили мимо, же приставали, читали і в задумі поступували за други двері, до просторной сьвятыні, ясної, промінюющей, готовой до вінчаня.

А вінчали Ю: - най остане то-то в памяти внуків - Його Блаженство Василий Митрополита Варшавскій, Його Высокопреосвященство Адам Архиепископ Перемышльскій і Новосанецкій, Його Преосвященство Єремія Єпископ Вроцлавскій і Щецинскій і митрофорний протоєрей Михаїл Жук. Выдавал Ю Богу і людям парох креницкій протоєрей Василий Галчык.

І о чым вам іщы написати? Йой, дорогенькы, здає ся же мож было писати без кінця, хоц зо самого дня посьвячыня - вінчаня вшытко видит ся як во гмлі. Чловек, маленька молекула великой містерії, был як в трансї. Привыкнений за штырнадцет років до маленького кутика, знал же єст в себе, але позераючи з хору - де професийна доля присудила стояти, видячы тоту велич, тоту красу, імал ся што кус на привиджынях - же перебуват деси далеко, в інчым, богатим сьвітї, в метрополїях, патріархїях. Але то было дома, напращу - дома. Цїлком інакше як во сні, прекрасным, кольоровым сновиджыню, по яким ся збудиш і з жальом зотхнеш: „то был лем сон”.

То не был сон, і хоц „дома” для чловека - вічного скытальця то понятя умовне, преці трактуячы ШТОСИ як НАШЕ, мож мати дїм в собі, будувати го жытя ціле і такой од завсе і все го мати. І в тым своїм - нашым домї нале-

Рождество Христове з галицкого выдання *Історії Нового Завіту* (1908 р.)

жит ся чути добрі, цїнити, шанувати го, хоц ріжні в тисячах чловечьх дни быват. *Де є двое, троє зобранных во імя Моє, ту Я посеред них* — повіл Ісус Христос. А кед так - то дїм наш є сьвятістю.

Видит ся мі - так думал не лем я того великого креницкого дня, тых Дни, в яких пережыло ся аж три духовы гостины; дві чисто церковны і, медже нима - пізного суботнього вечера, представлену дїтми інсценізацію *Сон Білого Хорвата*, яка перенесла нас в IX-X столїтя, до поганьскых іщы вірувань наших далеких предків і такой початків християнства на Лемковинї. Не было в тым припадку, адже капличка в якій через рокы молили ся креничане, была наречена в чест Просьвітїтелїв наших Кірила і Мефодия, адже нова креницка церков двигат свої кресты під покровом Крестителя Руси - князя Владиміря.

Была пак гостина для утруджених остатнім часом тіл. Жаль што не мож было на ню запросити вшыткых гости. Думало ся о великій гостинї під карпатським небом, але... Лемковина сьпівала-плакала лебєдину пісню літа.

Минул час торжества, розышли ся в свої страны люде. Здавало ся же велика церков зо своїм сотком вірных буде справляла вражыня порожньої. Та ні, та де там! Недїля в недїлю приходят на богослужыня „чужы”, допояняют „своїх”. Одкале ся взяли так з недїлі на недїлю, так реґулярні? Правда, Крениця то курорт, але перше, кед не было місця в маленькій сьвятыні, не было і тілко охочых нести до Бога свої радости і болї.

А як чудово принимат сьпів нова церков, жебы сте знали?! Акураїні в такым станї, ани не порожня, ани не переполнена. Надає голосам мягкій тембр, ледь-ледь чутий поголос. Груди ся чуют якбы ім молодїст вернул, якбы взяв з них двадцет років. То Бог так дає — хтіло бы ся речы. І з надїєм причинити:

Допомож, Боже, не прогнївати Тебе фальшывістю чловечом. Дай з радістю засїсти до Сьвятой Велиї, не з болячом сльезом перекусити зубчык завітнього чеснуку, дай вмыти душу Рождеством Твоїм. Дїждати дай нового літа блаґости Твоей, Господи.

Петро Жак
дак креницкій

НЕСТЕР ЧЕПІГА

Коваль або музыкант был бы з нього добрий

Ищы за цисаря Франца Йосефа то было, як Циганови Ничипорьови Сивакови вродила ся котрыса юж з ряду дітина. Был то хлопец. Дітину треба было окстити, але жебы то зробити, треба было найти кумів-хресных. В неділю рано пішов Ничипір Сивак по сусідах глядати тых, хто бы хо-тіл быти нанашком для малого Сивака, але не нашол нико-го, бо люде пішли юж до церкви. Так, Ничипір взяв тото немовлят-ко, закручене в пачісну пеленку, вложыл го до торбы і занюс до церкви, бо собі подумал, же там, на місци найде даяких кумів. А же Служба юж ся зачала, то Ничипір мусіл чекати, жебы попросити даяку газдыню і газду, котры бы ся згодили кумувати.

Так Циган стоял і чекал, а торбу з дітином повісил під дзвонами, в притворі. А треба повісти, же было то в зимі і мороз был такий, же аж цьвякы в гонтах тріщали.

Під koniec Службы пішов Ничипір до ризниці і повідат священни-кови, же хоче окстити дітину, лем нема ищы кумів.

— Но, та мы ту кумів найдеме, — гварит пан-отец і зачынає ся разом з церквіником приготоувати до хрещеня.

— А де дітина? — зьвідує ся священник, як юж нашли і хресных.

— А там, під дзвонами, — одповіл Ничипір, і пішов по дітину.

Але же мороз был сильний, то дітина в торбі замерзла. Як то пан-отец ввиділ, то ся знервувал і гварит:

— Йой, лайдаку, смот, што-с наробил, дітина замерзла на смерт, жебы хоц была охрещена, то товды был бы з ньюй крас ангелик...

Засмучений Ничипір поскрябал ся по кудлатій голові, посмотріл з жальом на нежыву свою дітину і гварит:

— Е, пан-отче, ангелик, як ангелик, але коваль, або музыкант то был бы з нього добрий.

Війтовий суд

Было то барз давно тому, же педо я, старий, памятам, як то два кумове і сусіды, Фецьо і Софрон вертали перед вечером з поляны, де оба косили. Идут они собі, бесідуючы, дорогом, што провадила з ліса в село, або, як хто хоче, з села до ліса. Смотрят, а ту на дорозі лежыт сокыра. Хтоси ей стратил, певно выпала комуси з воза, як вертал з ліса, або, як хто волит, іхал до ліса.

— О, сокыра! — гварит Софрон.

— Е, та сокыра! — повіл Фецьо і вхопил ей в руки. — Придаст ся при хыжы.

— Ей, куме, так не буде, сокыра мі ся належыт, бо я ей перше дізріл, як лежала на пути.

— Але я ей двигнул перший і сокыра моя, — одрюк твердо Фецьо.

И так зачали ся сперечати стары кумове і добры сусіды. Софрон хотіл выдерти з Фецьовых рук сокыру, але тот не дал.

— Но та як сте такы, — кричыт Софрон, — то подте до вїтма, бо я так легко не подарую мойой кривды! З таким кумом, як вы, не иде ся добесідувати, бо сте несправедливы і захланны.

— Хто, я несправедливий?! — верещыт Фецьо. — Я?! Жебы лем вы были такы, як я! Но, ходме до вїтма, то мудрий человек, він повіст, чья правда!

Дорога до вїтмовой хыжы зда-ла ся кумам коротка, бо сварили ся завзято. В хыжы вїтма Осифа каж-дий з кумів зачал по свойому выяс-няти, як то было з том сокыром,

при чім еден другого перекрикувал і зробилю такий гармідер, же вїт не міг нич з того зрозуміти.

— Тихо будте! — скричал вїт, — бо ани чорт вас не зрозуміє, як оба нараз будете верещати! — Ту вїт Осиф вдарил пястьом по столі і кумове втихли покірно. — Но, бесідуй найперше ты, Софронцо, як то было.

Софрон оповіл, як то він перший зауважыл лежачу на пути сокыру, але Фецьо ей двигнул і не хоче оддати. Потім вїт выслушал кума Феця, котрий тлумачыл, як то він перший двигнул сокыру, але кум Софрон ся причыпил, хоц то не його правда.

Вїт Осиф терпеливо выслу-хал обох покrievedжених, потім на-полнил дуганом глиняну файку, за-курул і рюк:

— А тепер будте тихо, най спокійно подумам над том справом.

Вїт Осиф был хлоп мудрий, в громаді го шанували і слухали за то, же был справедливий. Инакше вїтмом бы го не выбрали.

Осиф думал, думал, опер голо-ву на допоях і пикал сой з файкы. По якысім часі встал, взяв до руки спірну сокыру, підышол з ньом до ку-та, де стояла кобиця, достал з-за лавы свій топорик, при помочы ко-трого збил сокыру з топориска. Знял з клинця пилку, притиснул ко-ліном топориско на стільци і пере-різал го навпіл.

— А тепер, — гварит вїт, — мате ту оба по половині топориска і не сварте ся більше, бо то гріх, преці сте кумове і сусіде. А сокыра зостане г мене на памятку, же см вас так справедливі розсудил, а вам на ганьбу, же сте о таке глупство ся сварили. Но, идте з Богом домів.

Фецьо і Софрон взяли по ка-вальци топориска і вышли з хыжы, як бы іх змело. На дворі шмарили розрізане топориско на вїтмове по-двєрця і пішли домів. Ишли якыси час мовчкы, потім Софрон одозвал ся перший:

— Знате што, куме Фецьо? Я вам повідам, же тот наш вїт, то барз мудрий человек.

— Святу правду гварите, куме Софроне, вїт Осиф барз мудрий человек, дай му, Боже, за то здоров-ля. Но нам обом глупоты не бракує.

— Йой, не бракує, — признал Софрон.

Л І С Т Ї Л І С Т Ї Л І С Т Ї

*"Дома мя не лишай
і зо собом мя не бер"*

В моїх жылах дрімле краса землі
Лемків закріплена вікамі. Зато най
не чудує ся ніхто, же не волоцюгы
шпан ані звычайна цікавіст, але
атавістычний зов жене мя в там-
ты страны.

Лем ци я можу лишыти, ту на низи-
нах, мої березы, котры знають вшы-
ткы мої діточы таємниці,
ци можу я лишыти мій малий сад,
мої выдоптаны стежки на бруках
великого міста
для Вас, моїх родичів і дідіе, Горы
красавиці.

(з вакаційных рефлексій)

Дорогий Петре!

Мала єм такую неодперту охо-
ту повісти о тым дакому, был єс
перший з края, отже Тобі.

Жычу дуже Божых іскор (...).

Тоня Келечава
Вроцлав

Szanowna Redakcjo „Бесіды”

Zwracam się do Was z prośbą
o umożliwienie mi wydrukowania paru
wierszy w „Бесіди” człowieka, który nie
jest Łemkiem, ale kocha tą ziemię i tą
kulturę. Píše po polsku o tej ziemi.
Tym człowiekiem jest Przewodniczący
Tarnowskiego Klubu Literatów - Marek
Antosz. Jego marzeniem jest aby jego
wiersze czytali ci, o których pisze, tzn.
Łemkowie. Dlatego, wiedząc że redak-
torzy pisma mają pełne ręce pracy,
postanowiłam parę wierszy p. Antosza
przetłumaczyć. Wysyłam je do Was,
abyście je wedle możliwości umieścili
w gazecie.(...)

Jeśli by ktoś z Was był zaintere-
sowany publikacją swoich i nie swo-
ich wierszy pisanych po polsku, bardzo
proszę o kontakt ze mną. Wówczas są
możliwości wydrukowania ich w gaze-
cie TKL „Więści”.

W imieniu TKL serdecznie zapra-
szam do wymiany wierszy na łamach
dwóch czasopism z dwóch kulturowych
światów. Było by mi miło, jako członko-
wi Tarnowskiego Klubu Literatów, gdy-
by współpraca zaowocowała.

Mirosława Kopystiańska
Czarna 21
38-313 Śnietnica

МАРЕК АНТОШ

Порожня лемківська хыжа

бодак
стоїт уважні
в моху
калениці
підносить голову
як когут
лем не сьпіват
бо не ма
кому

Лемковина

православний
і грекокатолицкій
Бог Лемків
пороздераний
на кавальці
высмотрює
каждого дня
і каждой ночы
перестрашеним оком
воскресених
бань деревяных церковок
вертаня вірных
а люде
опутаны в жаліст
лем денекולי
вертают
до
деревяных хыж

перевела
Мирослава Копыстьяńska

ІНСТИТУТ ДОСЛІДЖЕНЬ ДІАСПОРИ
Україна, Київ

Редакції
часопису „Бесіда”

Вельмишановні панове!

Щиро дякуємо за 25 чисел Ва-
шого видання, яке знайомить із
життям лемків у світі, громадсько-
політичною та культурно-освіт-
ньою діяльністю їхніх організацій,
маловідомих сторінками історії.

Маємо милу надію й надалі от-
римувати Ваш часопис та інші ви-
дання, які посідатимуть чільне міс-

це в бібліотеці Інституту й пома-
гатимуть бажаним студіювати
історію й сьогодення лемків - невід-
рубної гілки українського народу.

З повагою —

заступник директора
Ігор Винниченко

...

Редактор Одповідальний
„Бесіды

Слава Ісусу Христу!

Братство Православної Моло-
дежы Перемышльсько-Новосандецької
Єпархії Новосандецького Деканату
звертає ся з просьбом о пересыла-
ня безплатні по два примірники Ва-
ших видавництв.

Єден примірник буде преначе-
ний до бібліотечкы Братства, зас
другий хіснуваний буде до рекляму-
ваня Ваших видавництв на терені
нашої єпархії.

За позитивне поставління ся до
нашої просьбы з горы дякуємо.

З любовію в Христі —

Ведучий Опікун Братства
Петро Квока о.Андрій Квока
Горлиці

...

Дорогий і Шануваний Пане Петре!

Зробили сте мі барз приємний
подарунок. Тепер мам од Вас кілька
великих і важных слів, які лем Вы
потрафите написати.

Отримал єм тіж такы слова
од Владыкы Адама, так же думам
сої - вартало писати хоц бы лем за
тоты дві оціны.

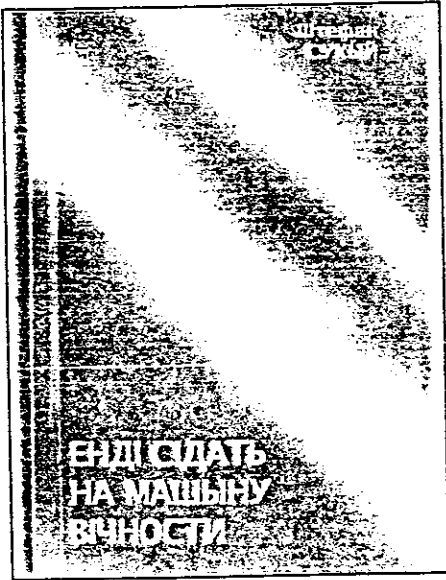
Тішыт мя барз Ваша оціна кни-
жкы в „Бесіди” - „підручна енциклопе-
дия” - Боже Вам заплат!

Добрий цілий остатній нумер
„Бесіды”, а в ним уданы „Рефлексії”
і „Шістнадцета”.

Правдоподобно не достали сте
моїой книжкы переказаної для Вас
по Ватрі в Ждыни - посылам другу,
най буде „на передній, підручній по-
личці”. (...)

Ішы раз барз дякую за памят о
моїй 70-ці. Жычу Вам щестя і здоро-
вля в старім ішы і Новім 1997 Році.

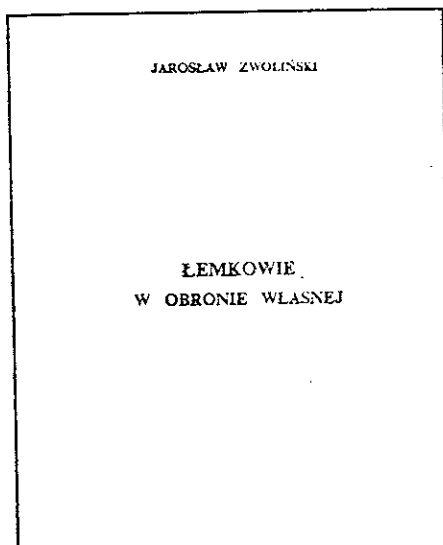
Адам Барна
Лігниця

Штефан Сухий „ЕНДІ СІДАТЬ НА МАШИНУ ВІЧНОСТІ”, Русинська Оброда, Пряшів 1995, стор. 72

Друга, по Русинським спієнику, збірка поєты в русинськым языку. Складат ся на ню 48 коротіцькых, короткых і недолгых верши, як тіж поема посвячена Енді Ворголови, од котрой і взятий наголовок збірки.

„Притягує нас - пише о збірці рецензент Мирон Сисак - богатством тем, мотывів, незвичным углом погляду на річы просты, аж банальны”. Знаючи покус давнійшу і теперішню творчіст Штефана Сухого, можу додати што акуратні языкова реінкарнация помогла му осягнути речений ефект. Бо сатыра, сарказм, до яких поєта часто сігат, сідят найліпше в родимым ґрунті. Пробку поєты поміщаме на остатній страні „Бесіды”.

Jarosław Zwoliński „LEMKOWIE W OBRONIE WLASNEJ” Zdarzenia, fakty, tragedie. Koszalin 1996, str. 100

По книжці „Rapsodia dla Lemków” выданій лем два роки тому, береме до рук наступну працію Автора. „Lemkowie w obronie własnej” - то література факту і окрісліня „праця” найкрашше, думам, до ней пасує. Не хцу через то повісти же неє в ній елементів літературы в стислым значыню, адже часто події вміщены на тых сторінках чытают ся як жыве, кольорове оповіданя, маюť свою задуману конструкцию, фабулу.

Інча справа - тема, а радше деякы персоньжы, герої книжкы, нашлы ся днешнього часу в сфері контроверсії. Я, особисті, заховал в собі дост тепле однесія до деякых (повідам - до деякых!) сторін „просовітского періоду”, на завсе вбили ми го до головы няньо, враз з рускыма піснями принесеныма з фронту. Та треба розріжнити Богу духа винных „добровольців” і деякых (повідам - деякых!) „борців”, котры барз щыро прислужыли ся до нашой караваны на Схід. І то в часі, коли тоты першы по закуреных дорогах вертали до рідной хыжы з вельком надійом в серці - же застанут ю теплу, ненарушену, полну жытя. Сут в тій книжці і персонажы (знам їх особисті), котры предвчєра были запеклыма прорускыма, вчєра - завзято боронили проукраїнскых позицій, днес рано писали до мя (мам тот папір - шмату) о потребі будовы „великой Русинії”, а на вечер уж ся з того вызадкували. Такых в ряды героів нияк зачислити ся не даст. Они били фашистів не для добра Вітчизны, а для коньонктуры.

Автор - треба то признати - видит і критычні контроверсійний час і люди. В барз красній, жывій літературній формі передає нам тамтот горячий і болячий період. Барз слушні оддає - і в нашым імени - чест тым котры чєсти достойны, тым більше в обличу молодой смерті. І такой, там де треба, - враз з нами - сігат до „але”. Але...

Не переконаний єм ци потрібні, попри вшыткых потрібных справах, буде памятникы і тым, котры до памятників не доросли. Хоц... чым я ся перенимам? О Леніні написано таку тьму книжок, же єдна поппри друтій вкрыла бы цілу Лемковину. А і так мусіл зыйти з памятників. Ба, зыйти!

Звлєчено го тракторами, гусеничниками. Памятник то нераз найліпша кара за неславну славу. З памятника дуже тяжше падати нич превєрнути ся на землі, не бесідуючы уж о спокійным ліганю.

Знам, Пане Ярославе, же Вы о тым знате. Може не о вшыткым што было в засягу пера могли сте, хотіли сте написати. Та хвала за підняту тему. Тему барз трудну в барз трудным часі. Не мож ся преці вызбыти того што было добре, лем зато - же наскопишній свѣт безкритычні оне добро перевартостью. І не мож не сіяти зерна, хоц знатя же посеред него бодак і куکیل все росли і роснути будут.

Василь Сочка-Боржавин „В ПОДБЕСКИДНЫХ ДОЛИНАХ”, Ужгород 1996, стор. 20

Невеличка збірка поєзий знаного в Підкарпатській Руси (і не лем) народного діяча, літературознавця і поєты. Не величка, але якже тепла, приємна. Писана в давным, клясычным стылю чыста, легіцька як вітер, і проята - як вітер осінній - лірыка. Нич більше од себе не повім, послушайте самого Поєты в (дакус злемківщєным) вершы „Листопад”:

Осін ся кінчят. Холодно. Глухо.
Прутиком вітер вдарил над ухом.
Голы акації плачут без шуму,
як Підкарпатского Русина думы...
Плаче Отчизнина тихо і глухо,
снит ся Надія і Хліба краюха!

САВКОВА СЛАВА

Уступ 5 - рік 1634

Лемківська Ластівочка

№ 6 ☺ ЧАСОПИС ДЛЯ ДІТИ І МОЛОДЕЖЫ ☺ 1996

ВАСИЛЬ ХОМИК

Підпеньки

Была глубока осін. Давно опало листя і шурхотіло під ногами, зачинало потігати морозом.

Мы ішли лісом з кошычками і позерали наоколо. Ліс спокійно шуміл з вітром, нібы ся скарыжыл, же іде морозівья, а — він голий.

По деревах скакали вовірки, зносячы до дудел остатні грибочкы, де-не-де перешмигвали заяці сивы, руды лишкы, в сухым листю кокошыли ся іжыкы. Ліс жыл своїм жытьом, од правіка заведеным рытмом.

Ішли сме сой поволи, аж так вышли на стару пасіку.

Старезны пнякы обросли мохом і густом травом, трава вкрыла ся листюм і засохлом павучыном.

— Ту, напевні, ніт підпеньок, бо уж дост студено — пожурила ся сестричка Марися.

(продолжыня на сторони 2)

АННА ГАЛЬЧАК

Осін в лісі

Катулят ся листок дале, итотраз дале, мішат ся з шамтьма, што уж влони впали.

Вслухую ся в тишу: итоси якбы пискло, то уж наостаток серце дыргло в листку.

Шум і шурхит листя, з деревом працяня; ой, гыне іх в лісі не до зрахуваня.

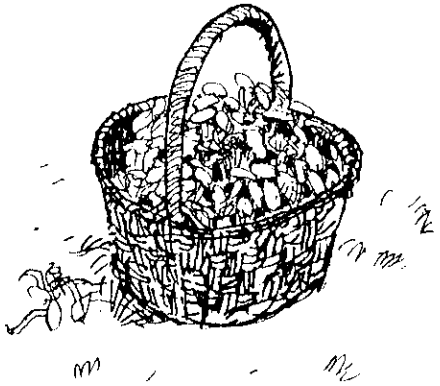
Підпенькы

(продолжыня зо стор. 1)

— Повинны быти! — гварю.
Ідеме - ідеме, а під ногами
штоси: чавк - чавк...
— Што за біда?
Стал єм, розгрібам траву -
Боже! Та ту в траві - полно під-
пеньок!

Метнули сме ся розсувати
траву і зберати підпенькы. Пол-
ны кошы сме набрали, ледво
донесли. До пілночы сме чыс-
тили і марынували.

О, то буде в зимі смакува-
ло - ліпше як мясиво.

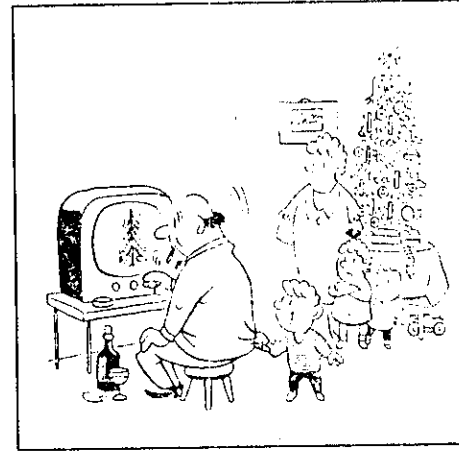
Приповідкы о осени

*Осін горбом з полною торбом.
Осін на кычері пече компері.
Осін — з медом, зима — з ледом.
Што осін знесе, зима рознесе.
Осін — грушку, зима — юшку.
Осін дарує, хто ей пришьлює.
Што літо вродит, осін заско-
родит.
Літо дає коріня, а осін — насіня.
Не чекай од осени сонця.
Гріє, як в осени сонце.
В осени і воробель спасений.
Осін покаже, як хто землю ма-
же.
В осени: лыжка воды, а ділка бо-
лота.
На клені — злото, під кленом бо-
лото.
Як лист жолтіє, то дойдэжык сіє.
Як боцан втече, то ся грулі пече.
Як высоко летит біла павучына,
то буде долга і суха осін.
Як мышы в поли высъютют вы-
сокы норы, то буде долга і
студена зима.*

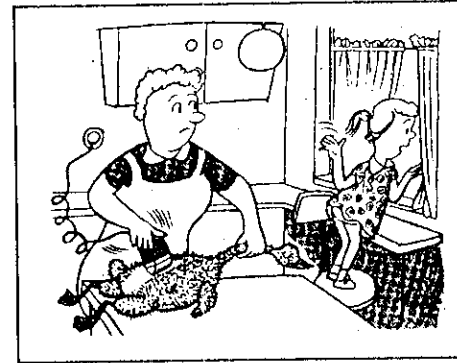
(Чытанка „Підпенькы” і приповідкы о
осени взяты з рукопису підручника Ва-
силя Хомика „Віночок для лемківських
діточок”, написаного в календарьовій
формі — „од сьнігу до сьнігу”.)

А - а, а - а — Б - В, б - в — В - W, в - w — Г - H, г - h — Г - G, г - g —
Д - D, д - d — Е - E, е - e — Є - Je, є - je — Ж - Ż, ж - ż — З - Z, з - z —
І - I, і - i — И - Y, и - y — Ы - y, ы - y — Й - J, й - j — К - K, к - k —
Л - Ł, л - ł — М - M, м - m — Н - N, н - n — О - O, о - o — П - P, п - p —
Р - R, р - r — С - S, с - s — Т - T, т - t — У - U, у - u — Ф - F, ф - f —
Х - Ch, х - ch — Ц - C, ц - c — Ч - Cz, ч - cz — Ш - Sz, ш - sz — Щ - Szc, щ - szcz —
Ю - Ju, ю - ju — Я - Ja, я - ja — Ъ, Ь - miękki i twardy znak

Уж скоро Святий Вечер, Христове Рождество, уж о крочок Новий Рочок

— Няно, няно! Преці маме правдиву
яличку, вежшу од тамтой.

— Мамо, скоро ховайте голярку, бо
няльо ідут.

Котятко

На нашій звїзді, на нашій
Земли, над великом лінивом
ріком, серед сосновых непро-
хідных лісів стоял маленький,
старий монастыр.

В ден коли дороги закури-
ла зима, появило ся перед
монастырськыма воротами ра-
нене, барз змучене котятко.
Нихто го не знал. Пес гавкнул,
коты најыли хырбеты, коза
цупнула ногом. Ани монахын
не заняли ся котятком. Лем єд-
на послушниця взяла го до
келїї, накормила теплым моло-
ком і зачала лічыти. О два ты-
жні, перед самом Велиюм, ко-
ли котятко было уж здорове
раптом деси ся подїло. Аж ся
послушниця погнівала: што за
невдячність!

Сїли монахыні со Святою
Вечері і такой почувли за двер-
ми прояте мявчаня. Коли по-
слушниця отворила, взріла на
порозі своє котятко, яке вел-
ко за собом іщы двоє інчых, хво-
рых, ледво живых. Памяталк
котятко о другых і не хтіло на
Велию само тішыти ся своїм
щестьом.

(на основі оповіданя О.Веріфіны)

„Лемківська Ластівочка” — редакцэ Петро Мурлика, ілюструє Богдан Трохановскій.
Часопис выходит в што другым номері „Бесїды”, як безплатный додаток.

БАЙКЫ СЛАВЯНСКІХ НАРОДІВ

КІТ І ЛИШКА

білоруска байка

Мал дідо ката. Та чым-же його корміти? Дал му остатній кавальчык сала, остатній окрайчык хліба і выгнаў гет — най сой радит як можа. Пішоў кіт на сьвіта дарогы. Іде, іде, уж ся цілком запотемрыло, кед стрітил лишку.

— Хто ту? — зьвідуе лишка.

— Я ту! — адповідат кіт.

— Хто ты?

— Я кіт. Одогнаў мя газда од обыстя, бо не ма чым мене корміти.

— Товды буд моім мужом, а я буду твоем женом! — повідат лишка.

— Добры, буду! — втішыў ся кіт же зас буде мал теплы кутік.

Завела лишка ката до свайой норы, тішыў ся же мае мужа. А ту волк попрі норі члапкат. Лишка, сьміла і горда, повідат, аж покрыкуе:

— Мам мужа з долгом піком, кого лем взрīt - того він дораз проколе!

— Што ты попліташ?!

Іде борсук, а лишка зас:

— Ей, ты! Мам мужа з долгом піком, кого лем взрīt - того він дораз проколе!

— Што ты попліташ?!

Іде заяц, а лишка свое:

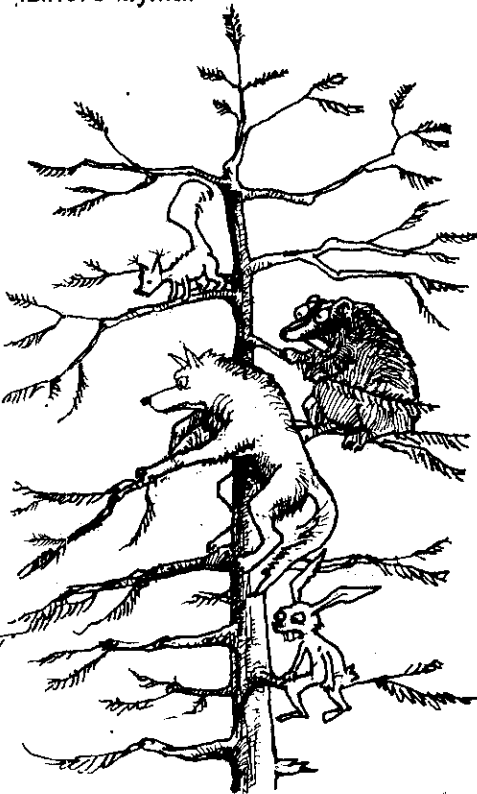
— Ей ты! Мам мужа з долгом піком, кого лем взрīt - того він дораз проколе!

— Што ты попліташ?!

Іде, підскакуе вовірка.

— Ей ты, вовірко! Мам мужа з долгом піком, кого лем взрīt - того він дораз проколе! — покрыкуе, аж піщыт, лишка.

Заінтересувалі ся зьвіры том раптовым переміном лишкы - сусідкы. Пovyдрапувалі ся на яліцю, жебы відіти лисчыного мужа.

Де ся взяў - там ся взяў, іде лісом когут. Проходіт попри яліци, попри лисчыній норі. А лишка зас крчыт:

— Ей, ты, когуте! Мам мужа з долгом піком, кого лем взрīt - того дораз проколе!

— Но, та мі го вкаж — гваріт когут.

Повела лишка когута до норы вказувати свого мужа. Кіт добры знаў таке пташыско, адже газда коліси давно ховаў куры, а і когута. Знаў кіт як заскочыти того подвірцьового крчкача. Скочыў когутови до гребеня і царап-царап.

Перестрашыў ся когут окропечні, аж закодкодакаў на ціле свое голосисте горло:

— Код-кодак! Код-кодак!

А волк, і борсук, і заяц, і вовірка нігда не чулі, не зналі когутавай бесіды і, як едно, зрозумілі: „Под - подай! Под-подай!“ „Є, та кого? Та іх з яліці!“ - подумалі. Од перестраха попадалі на землю і позабывалі ся на смерт. Окрем вовіркы, очывідні, бо лем вовірка една знала - як ся на голузю втримати.

Мал кіт на долго смаковитого іджыня. Зато ся му певні таке щестя трафіло - же газда по тілких роках вірной службы выгнаў го з хыжы, прегнаў од обыстя.

ЯКУБ КОЛАС

Одлет журавлів

*Гмы ся стелят сывы,
Ныбы паучына —
Близка, близка осін,
Пресмутна часіна.*

*Зажурит ся небо,
Сховане за хмары,
І огорне серце —
Ни то жаль, ни мары.*

*Замерат уж літо,
Затыхаюў далі,
Сиротіе річка,
Холодніюў фалі.*

*Безконечным небом
В рівніцькым шнурочку
Журавлі на вырїй
Летят над лісочком.*

*Меньшат ся шнурочок,
В піднебеси тае,
Уж лем-лем чорніе,
Пропадат в безкряях.*

*І стоїш, так малій,
В сьвіті велічезным,
Як быс штосі стратил,
А што — і сам не знаш.*

з білоруского перевыюў П.Мурынка

ВАЖНЫ ГОСТІ ЗО САМОЙ ВАРШАВЫ ОДВИДІЛИ КЛЯСЫ ЛЕМКІВСКОГО ЯЗЫКА

Лемчата з Крениці і Устя Руского, які в місцевых школах вчат ся лемківського языка, на ден 16 жолтня ждали з великом нетерпливістю. Мал одвидіти їх на лекциях знаний з телевизора пан - Яцек Куронь.

І заправды, одвиділ. Приїхал, і то не сам, а з полным автобусом гости, котры звали ся враз барз поважні — Сеймова Комісія Народных і Етнічных Меншости. Кед ввошли вшыткы до клясы в креницькій „Єдинці“, діти ледво помістили ся в кутику.

Пан Яцек присіл на лавці при самых дїтєох і слухал сьпіванок і верши вивчених на тоту нагоду. Кус слухал, а кус помагал сьпівати. Дост тяжко му ішло, але неє ся чого чудувати. В великій Варшаві не привыкнений преці до лемківського. Барз ся чудувал кед взрїл книжку выдрукувану по лемківскы, бо зозаду му комісійники підповідали же такого языка нияк неє. Але кед му пан учитель вытлумачыл як і што — повірил. Повірила тіж сымпатычна пані з Міністерства Культуры, обіцяла навет дати пінязі на выдрукуваня „Лемківського Букваря“. Жаль ся їй напевно зро-

било же такы здібны і гарды діти, цілком подібны до інчых діти, а не мают - як інчы - своєю кольоровой книжкы. Вчат ся з дідового букваря, в котрым нарысуваны лем самы уці, козы і возы, а неє ани компутерів, ани навет вокменів. Од наступного шкільного рока, або од наступного по наступным уж будут. Пані з міністерства обіцяла на „мур-бетон“.

Пак Пані і Пан і вшыткы інчы Пані і Панове пообзєрели Креницю, а потім всіли до автобуса і поїхали до Устя Руского. Оно ся тепер кус інакше зове, але преці од того і так ся інакше не стає, як є. А є файне. Хоцбы зато же і там, уж шестий рік, нашы діточкы вчат ся рідного лемківського языка. Вчат ся завдякы терпеливости їх Пані - Мирославы Хомяк. Неє то легке для жадной страны, але чого не даст ся докнати коли носит ся в собі безграничну любов до свого?!

Любов тоту, получену зо знаньями, видно было на выступі діти в Основній Школі в Устю Рускым. Най же ведут їх через жытя - любов і знаня. Най не боят ся найбільшых панів. Навет панів з Варшавы. (М)

МИХАЛ КОВАЧ

Мій дїм

Мій дїм там долов,
над домом хмары.
Ту, в домі моім
родиче стары.

Най страшат хмары,
най гьрмит грїм,
мене і вітцїв
стереже дїм.

Двері

Кед яр і літо,
они все шырцьом отворены:
як руки матеріны блага
на облаплїня приготовлены.

А приде осїн,
вітриска дощом пісні заграют:
двері ся запрут як руки вітця
што діти дрібны
пред злом ховают...

Они початок
драгы чловека
до сьвіта непознаного.
Они і конаєц той же дороги
сына чужыном засыченого...

Жытя

Як чудні природа дыхат
і якій полний таїнства сьвіт:
людина в домі,
птиця під хмаром,
а в росі квіт.

Як скоро протїкат жытя,
одтїкат з тиха як ріка гет:
был ту і чловек,
была і птиця,
теперз їх ніт.

Памятка вічна
по рідным краю,
хмарах і річах,
памят по вітци, очах матері,
памят по вшыткым
красным і милым —
тоты обычны, деревяны нашы
завітні двері.

Михал Ковач (нар. 1909 р.) - великій поета бачваньскых Руснаків (Югославія). Поміщены ту його вершы презначаме, очеvidні, для молодежи.